

Utbildningsinspektion i Rektorsområde 3

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Rektorsområde 3	Antal barn/elever/studerande
Gymnasieskola	495

Kommunerna Sjöbo, Skurup, Tomelilla och Ystad driver tillsammans Syd-sånska gymnasieförbundet med säte i Ystad. Rektorsområde 3 ingår i detta förbund.

Utbildningen vid rektorsområdet omfattar handels- och administrationspro-grammet, årskurserna 1-3 med sammanlagt 169 elever och det samhällsveten-skapliga programmet, årskurserna 2-3 med sammanlagt 326 elever. Totalt på rektorsområdet finns 495 elever.

Handels- och administrationsprogrammet har inriktningarna handel och service samt turism och resor. Det samhällsvetenskapliga programmet har inriktning-arna ekonomi, kultur, samhällsvetenskap och språk.

Rektorsområdets elever och pedagogiska personal arbetar i arbetslag. Varje ar-betslag omfattar ca 90 elever och 10-12 lärare.

Flertalet elever kommer från kommunerna Tomelilla, Sjöbo och Skurup och har därför lång skolväg.

Förbundets huvudbyggnad är Österportskolan i Ystad. Renovering av skolan pågår och beräknas vara klar sommaren 2004.

Genomförandet av inspektionen i Rektorsområde 3

Skolverket sände den 11 november 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genom-förande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Rektorsområde 3 har bestått av undervisningsråden Ingela Jonasson och Mats Lundqvist. Besök i Rektorsområde 3 inleddes den 11 februari 2004 och avslutades den 12 februari 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de an-svariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildnings-inspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Rektorsområde 3, dels den information som samlats in vid observationer, inter-vjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan infor-mation om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppfölj-ningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Rektorsområde 3 genomfördes formella intervjuer med skolledning, elever, elevråd, lärare och elevvårdsteam. Lektioner besöktes på båda programmen. Under besöket fördes också samtal med schemaläggare.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

I Rektorsområde 3 känner sig eleverna lugna och trygga. Detta framgår såväl av intervjuer som av den enkät som Sydsåkanska gymnasieförbundet årligen genomför.

Såväl personal som elever menar att rektorsområdet är förskonat från mobbning och annan kränkande behandling. Visserligen kan det förekomma en del "retningar" mellan eleverna men eleverna uppger att det är normala menings-skiljaktigheter och inget som kan härröras till trakasserier eller mobbning. Eleverna visade stor insikt vid diskussioner kring definition av och arbete mot mobbning.

Elevinflytandet varierar mellan lärare och ämnen när det gäller den vardagliga undervisningssituationen. Det formella inflytandet har blivit bättre de senaste åren. Klassråd genomförs även om "det inte blir så mycket av det". Det finns också ett fungerande elevråd på rektorsområdet. Alla elever uppger att de får information om kursplaner, mål och betygs-kriterier. Däremot säger eleverna att det är svårt att förstå vad de egentligen betyder. Inspektörsteamet upplevde både en studiemedvetenhet och ett engagemang hos eleverna såväl vid intervjuerna som vid verksamhetsbesöken. Eleverna vågar framföra sina åsikter och anser också att det finns en acceptans för detta.

Sammanfattningsvis utvecklar eleverna vid Rektorsområde 3 normer, värden och förhållningssätt som ligger väl i linje med de nationella målen i läroplanen för gymnasieskolan. Området präglas av en lugn och trygg miljö.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

I Rektorsområde 3 är betygsresultaten goda. På Handels- och administrationsprogrammet sattes för avgångsklasserna totalt 1640 betyg våren 2003 fördelade enligt följande:

Underlag saknas	Icke godkänt	Godkänt	Väl godkänt	Mycket väl godkänt	Totalt
4	126	917	493	100	1 640

Det enda kursbetyget som framträder negativt är Naturkunskap A där 10 av 48 elever inte klarade godkänt.

På samhällsvetenskapsprogrammet är siffrorna följande:

Underlag saknas	Icke godkänt	Godkänt	Väl godkänt	Mycket väl godkänt	Totalt
6	203	1 767	2 317	1 160	5 453

Eleverna hade vissa svårigheter att klara av kurserna i Matematik B och C (24 av 164 respektive 21 av 88 blev inte godkända). I övrigt är betygsresultaten goda eller mycket goda.

Eleverna har kunskaper om sitt lärande och är informerade om mål och kursplaner. Dock tycker de att dessa ibland är svåra att förstå även efter lärarnas information. Det finns också en skillnad mellan de olika programmen. Eleverna på det samhällsvetenskapliga programmet är mer studiemedvetna och har en högre medvetandegrad beträffande den egna inläringen och det egna lärandet.

Vid inspektionstillfället dominerade den förmedlande pedagogiken i klassrummen. Men inspektörsteamet såg också exempel på eget arbete och grupparbete samt förekom diskussioner om kommande projektarbete på olika studieplatser i skolan.

Både eleverna och lärarna uppgav att projektarbetets former behöver förbättras och skolan har därför inlett ett samarbete med lärarhögskolan i Malmö. Enligt skollledning och lärare klarar dock de flesta elever av projektarbetet bra, framförallt eleverna på samhällsvetenskapliga programmet.

217 av 242 elever (92,7 %) blev vårterminen 2003 behöriga till högskolestudier.

Sammanfattningsvis får eleverna på Rektorsområde 3 kunskaper som är av god kvalitet och som ligger väl i linje med programmålen samt läroplanens och kursplanernas mål med undantag av kurserna i Matematik B och C. Eleverna är välinformerade om mål och kursplaner men förstår inte alltid innebörden i dessa. Rektorsområdet bör därför tydliggöra och konkretisera målen och kursplanerna för eleverna.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

I Rektorsområde 3 är alla elever uppdelade dels i klasser, dels i mentorsgrupper. En klass består av ca 30 elever (samhällsvetenskapliga programmet) respektive 20 elever (handels- och administrationsprogrammet) och varje mentorsgrupp är 10-12 elever. Klassföreståndaren och mentorn är dock ofta olika personer. För flera elever är skillnaden mellan mentorsrollen och klassföreståndarrollen oklar. Detta behöver klargöras inom området.

Tider för klassråd, elevråd och skolkonferenser har fastställts av skolläningen. Eleverna uppgav dock vid intervjuerna att klassrådet inte alltid blir som det är tänkt. Men de poängterade också att det är lika mycket elevernas fel att det ibland "rinner ut i sanden".

Som tidigare konstaterats (inom området Normer och värden) varierar elevinflytandet beträffande den vardagliga undervisningssituationen. Skolan har därför prioriterat detta område i sitt samarbete med Myndigheten för Skolutveckling. En särskild projektplan är upprättad och det arbetet fortsätter.

Arbetsformer, arbetssätt och redovisningsalternativ diskuteras i princip inför varje kurs eller större arbetsområde.

Rektor, kurator, skolsköterska och studie- och yrkesvägledare har centrala roller i arbetet mot kränkande behandling. Det finns upprättade program mot mobbning och sexuella trakasserier. Skolsköterskan genomför elevhälsosamtal med alla elever som ett led i skolans övergripande arbete med hälsomål.

Sammanfattningsvis har elever och personal en medvetenhet om problematiken kring mobbning och annan kränkande behandling och en vilja att aktivt motverka detta. Arbetet med att skapa en god psykosocial miljö står väl i överensstämmelse med läroplanens riktlinjer för hur skolan skall främja värdegrunden. Elevinflytandet är tillfredsställande men behöver utvecklas och lärarnas olika roller som mentorer och klassföreståndare behöver tydliggöras.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

I Rektorsområde 3 har Handels- och administrationsprogrammet som program mål att kärnan i utbildningen skall vara "service och de kunskaper som krävs för arbete inom verksamheterna handel, resor och turism".

Undervisningen är utlagd som tre parallella kurser med 20 elever i varje klass. Programmet har tre inriktningar varav två är nationella (handel och service samt turism) och en är lokalt inriktad kallad "Office", som är en kontors- och informationsinriktning.

Det samhällsvetenskapliga programmet fokus är "människan som individ och samhällsvarelse samt samhällets strukturer, mekanismer och konflikter". Programmet är främst studieförberedande. Språk och kommunikation är centrala verktyg i kunskapsprocessen. Programmet har fyra inriktningar; ekonomi, kultur, samhällsvetenskap och språk.

Lärare och elever är indelade i arbetslag med ca 90 elever och 10-12 lärare i varje. Lärarna har visst budgetansvar (över läromedelsanslag och medel för viss egen fortbildning).

Elever och lärare känner till nationella mål, riktlinjer och betygskriterier för utbildningen. Några lokala tolkningar eller konkretiseringar av betygskriterier finns inte. Eleverna är i vissa avseenden kritiska till betygssättningen. På proven utdelas betyg som exempelvis VG++ eller MVG- och eleverna förstår inte skillnaden. De anser också att många lärare godtyckligt sätter betyg. Eleverna anser vidare att betyg i stort sett enbart sätts på grundval av provresultat. Vid intervjuerna med lärarna framkom att de har en annan uppfattning men är överens med eleverna om att tydligheten beträffande betygskriterier bör öka. Inspektörsteamet konstaterar att personalgruppen saknar ett gemensamt synsätt för hur betygssättningen ska hanteras. Rutiner och arbetsformer för detta bör därför upprättas.

Rektorsområdet har rutiner för att identifiera elever i behov av stöd. Skolan får information från avlämnande skola och genomför egna tester det första året. Vidare har skolan ett elevvårdsteam där rektor, elevvårdspersonal, studie- och yrkesvägledare samt specialpedagog ingår. Alla elever som har uppvisat någon studiesvårighet har pedagogiskt samtal med någon av de fem specialpedagogerna som finns att tillgå på Sydsånska gymnasieförbundet. Såväl eleverna som

lärarna uttryckte att eleverna fick stöd om man behöver det. Föräldrar blir alltid inkopplade för omyndiga elever.

Åtgärdsprogram upprättas ibland men inte för alla elever som är i behov av stöd. Inspektörsteamet bedömer att rutinerna beträffande ansvar för upprättande av åtgärdsprogram uppvisar brister som måste åtgärdas.

Utvecklingssamtal sker en gång per termin, dock fanns det elever i en klass som uppgav att de inte haft detta.

Det finns skolsköterska och kurator på heltid som arbetar på området. Skolsköterskan genomför elevhälsosamtal varje termin som ett led i det hälsobefrämjande arbetet. Skolläkare finns att tillgå 4-6 timmar varje vecka. Skolpsykolog finns också inom gymnasieförbundet.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att undervisningen ligger i linje med läroplanernas mål. Rektorsområdet måste dock tillse att de stödåtgärder som ges också följs upp och utvärderas. Åtgärdsprogram ska upprättas för alla elever som behöver det. Vidare ska området tillse att alla elever har utvecklingssamtal. Även rutiner och arbetsformer för betygssättning bör utarbetas.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Rektorn är ensam skolledare på Rektorsområde 3. Han är civilingenjör och har pedagogisk utbildning. Rektorn har tidigare erfarenhet som skolledare och har arbetat på området sedan 2002. Till området är kopplat en administrativ tjänst på 100 procent (rektorsassistent). Vidare arbetar en lärare 50 procent som utvecklingsledare. Rektorn är chef för 50 medarbetare.

Rektorn ingår i ledningsgruppen för Sydsånska gymnasieförbundet. Rektorn är förtrogen med det dagliga arbetet på skolan. Han är väl känd bland eleverna och de vet att man kan vända sig till honom med frågor. Rektorn ansvarar dock för ett stort område med många medarbetare och är ensam i sin ledarroll. Även om rektorn är förtrogen med det dagliga arbetet är tiden knapp för honom att ta del i det pedagogiska arbetet och att leda utvecklingen. Rektorn menar också att med en starkare ledningsfunktion hade utvecklingen gått betydligt snabbare.

Skolan har mål för verksamheten men såväl måldokument som kvalitetsredovisning visar brister. Målen är otydliga och kvalitetsredovisningen är mer en allmän verksamhetsberättelse än en redovisning där mål, resultat, analys och åtgärder tydliggörs. Rektorn är medveten om detta och menar att en grupp är

tillsatt, ”skolutvecklingsgruppen”, som arbetar med utvecklingsfrågor och kvalitetssäkring.

Skolan följer upp att eleverna erhåller den garanterade undervisningstiden (se dock avsnittet om tillgång till utbildning). Betygskataloger förvaras på ett tryggsamt sätt (datorprogram med back-up). Elevers frånvaro följs upp. Elevvårdsteamet behandlar alltid ärenden när frånvaron är mer än 20 procent. Beslut fattas på elevvårdskonferenser.

Sammanfattningsvis uttalar skolledningen klara ambitioner att utveckla skolan. Med en starkare ledningsfunktion ökas denna möjlighet. Kvalitetsredovisningen visar brister som behöver åtgärdas. I övrigt har Rektorsområde 3 en fungerande ledning som överensstämmer med författningarnas krav.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

I Rektorsområde 3 har eleverna goda möjligheter att göra individuella val. Informationen om detta och annan utbildning inom området är mycket tillfredsställande. Emellertid kan inte den garanterade undervisningstiden garanteras inom det individuella valet eftersom många av dessa timmar är placerade vid tid när elever gör sin arbetsplatsförlagda utbildning.

Skolan är handikappanpassad och har beredskap för elever med funktionshinder.

Sammanfattningsvis kan inte skolan tillgodose elevers rätt till utbildning eftersom individuella val och arbetsplatsförlagd utbildning ligger parallellt placerade schemamässigt. Detta är inte acceptabelt och måste åtgärdas.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

I Rektorsområde 3 är andelen behöriga lärare mycket hög. Lärarnas kompetensutveckling sker dels genom att arbetslagen har 1500 kr per person att använda till individuell kompetensutveckling, dels genom att förbundet anordnar utbildning centralt. Den senaste centrala insatsen är att lärarna erbjudits en 5-poängskurs i mentorskap anordnad av lärarhögskolan i Kristianstad. Ca 100 lärare på Sydsånska gymnasieförbundet har genomgått/genomgår denna utbildning.

Läromedlen håller god standard, är tidsenliga och är anpassade till kursplanerna. Datortätheten är hög. Samtliga datorer har Internetuppkoppling. Dock saknar elever på det samhällsvetenskapliga programmet tillgång till datorer innevarande läsår, något som har med ombyggnaden att göra och som blir åtgärdat så fort renoveringen är klar.

Området har nyrenoverade och verksamhetsanpassade lokaler. Hela Österportskolan, där rektorsområde 3 har sina lokaler, skall vara färdigrenoverad sommaren 2004. Hösten 2004 kommer också årskurs 1-eleverna på det samhällsvetenskapliga programmet att få plats inom Rektorsområde 3. Lokalerna är handikappanpassade och beredskap finns för att tillgodose elever med olika former av handikapp. Eleverna får fri skollunch i Österportskolans matsal. Det finns också elevcafé, uppehållsrum och ett stort bibliotek på skolan. Stadsbiblioteket ligger tvärs över gatan.

Tilldelade ekonomiska medel tillförs området enligt "sedvanlig praxis". Området får således inte ekonomiska medel i förhållande till antalet elever. Inspektörsteamet bedömer dock att de ekonomiska resurserna är anpassade till verksamhetens omfattning och behov.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörsteamet att det finns tillräckliga resurser på rektorsområdet för att eleverna skall ha möjlighet att nå de nationella målen.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Rektorsområde 3 övergripande är av god kvalitet. Området erbjuder huvudsakligen en trygg och befrämjande läromiljö för sina elever. Förhållningssätt och umgängesformer är goda. Eleverna når på ett tillfredsställande sätt uppsatta mål och får regelbundet återuppkoppling på sina delresultat. Det finns en studiemedvetenhet och ett engagemang hos eleverna och lärarna har god behörighet. Såväl den inre som yttre miljön är god.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- utveckla elevinflytandet på individnivå,
- förbättra rutiner och arbetsformer för betygssättning,
- förbättra kvalitetsredovisning och måldokument samt
- lokalt konkretisera kursplanernas mål och betygskriterier för eleverna.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Den garanterade undervisningstiden kan inte säkerställas enligt Skollagens 5 kap. 4 d §.
- Alla elever får inte utvecklingssamtal i enlighet med gymnasieförordningens 7 kap. 19 §.
- Åtgärdsprogram upprättas inte för alla elever som har särskilda stödinsatser enligt gymnasieförordningens 8 kap. 1 a §.

Datum	Ort
28 maj 2004	Lund

Ingela Jonasson
Mats Lundqvist